

Espainian eta Europar Batasunean (EB), gobernu-maila

Vitoria-Gasteiz, 2023ko ekainaren 24a

1. Pandemiaren kudeaketari, bai Espainian, bai Europar Batasunean (EB), gobernu-maila desberdinak behar bezala konbinatu zirenean baino ez zitzaion era egokian aurre egin, federalismoaren printzipioak indartuz: gobernu bakarra, beharrezkoa den guztietan; bereizitako autogobernuak, komeni den guztietan. Askatasunean biziko den gizartearen gobernu ona integrazioa indartzearen eta lurralde-autogobernua sendotzearen arteko orekan asmatzearen baitan dago.

2. Beharrezkoa da pandemian ikasitako irakaskuntzak aplikatzea, EBn zein Espainian beharrezkoak diren erreformei aurre egiteko ezintasunaren arriskuez ohartaraziz. EBn beharrezkoa da konfederazioen oztupoak gainditzea, gobernu komuna edo partekatua indartuz (gero eta federalizazio handiagoa), bai eskumenen esparruan (osasuna eta energia, besteak beste), bai erabakiak hartzerakoan (aho batez erabakiak hartu beharra uztea, batez ere). Espainian, gobernu eraginkor bat egituratzen amaitu behar da, lurralde-autogobernu sendoak eta gobernu komun edo partekatuko erakunde sendoak behar bezala konbinatuko dituen (besteak beste, Konferentzia Sektorialak eta Presidenteen Konferentzia). Herria gero eta hobeto gobernatzen saiatzeak etengabeko ahalegina eskatzen du.

3. Euskadin gure historia garaikidean lehen aldiz gizartearen adostasun zabalarekin garatu den berrogei urte luzeko autogobernua ahalbidetu duen autogobernuak adostasuna biziberritu beharra dauka. Estatutuaren erreformak izan beharko luke horretarako aukera. Baina baldintza bat errespetatu behar du: Estatutuari dagokion eginkizuna bere gain hartzea, erreforma-prozesua bere izaeragatik ase ezin dituen helburuak lortzeko erabili gabe. Estatutuak erakunde-sistema egituratzeko eta euskal gizartearen barne-itun politikoaren funtsezko elementuak ezartzeko eginkizuna du. Adostasun zabalarekin lortzea ezinbesteko baldintza da gure gizartearentzat bereziki zaila dirudien etorkizunari baldintzarik onenetan aurre egiteko.

4. Hizkuntza-bizikidetzaren autogobernuari buruzko adostasunak ezinbestez behar duen elementuetako bat da; arriskuan jartzea, aldiz, paira dezakeen arrisku handienetakoa. Estatutu-itunak (1979) eta Euskararen Legearen (1982) garapenak –Euskara XXI (2009) eztabaidarekin indartua– asmatu egin zuten euskararen sustapena eta pertsonen eskubideak armonizatzeari zegokionean, non euskara eta gaztelania hizkuntza ofizialak diren. Urte hauetan hartu diren neurriek eta, bereziki, lantzen ari diren proiektuek arriskuan jartzen dute

adostasun hori. Hizkuntza-bizikidetzak bermatzea ezinbesteko baldintza da autogobernuak eskatzen duen adostasun sozialerako.

5. Euskal gizartearen interesak, askotan, gure mugetatik kanpo konpontzen dira, eta interes komunak ditugun beste lurralde batzuei ere eragiten diete. Horixe da Urkullu lehendakariak aldarrikatu berri duen arku atlantikoaren kasua. Euskadirentzat interes estrategikoa duen plataforma da hori. Antolatzeko beharra 80ko hamarkadatik dago planteatuta. Lurraldeen arteko lankidetzak baldintza batzuk eskatzen ditu - elkarrekiko errespetua, alde guztien interesak kontuan hartzea eta bateratzen saiatzea -, eta baldintza horiek ez dira beti jokoan jartzen gure erakundeetan. Galdetu behar da ea hiru hamarkada hauetan behar adina egin duten -eta behar bezala egin duten- hori lortzeko; eta ea egingo duten, ondorioz, etorkizunean.

6. Erakundeen arteko lankidetzak sistema federalen zutabe egituratzailea da. Etxebizitza Eskubidearen aldeko Estatuko Legea onartu berri da, eta horrek erakusten du lankidetzak ez duela behar bezala funtzionatzen gure herrialdean. Etxebizitza-politika autonomia-erkidegoen eskumena da -udalen protagonismo handiarekin-, baina Estatuak politika horren eraketan eragiten duten gaien gaineko eskumena du. Gainera, sistema federaletan, batzuetan, gobernu erkideak esku hartzen du, bere eskumenekoak ez izan arren, lurraldeak konpontzeko gai izan ez diren gizarte-arazo garrantzitsu bat diren eremuetan. Espainiako etxebizitzarena kasu horietako bat da. Lankidetzan bakarrik konpondu ahal izango da horrelako arazo bat. Estatuak ezin du, autonomia-erkidegoekin adostasunik lortu gabe, autonomia-erkidegoen eskumeneko eremu batean sartu -etxebizitzarako eskubidearen aldeko legeak, berez, ez du arazoa konponduko-, eta Autonomia-Erkidegoak ere ezin dira eskumen baten aldarrikapenean sartu arazoa konpontzeko gai ez direnean.

7. Euskal Federalistak Elkartea sistema autonomikoaren erreforma proposatuz sortu zen, egitura federal argian sakontzeko helburuarekin. UEF -Europazale Federalisten Batasunak -, bestalde, garapen federala bultzatzen du EBn. Azpimarratu behar dugu alderdi politikoek erantzukizuna dutela beharrezko erreformak egiteko. Datorren uztailen Espainiako hauteskunde orokorrak, aurtengo bigarren seihilekoan Espainiak izango duen Europako Kontseiluaren lehendakaritza eta datorren urtean egingo diren Europako Parlamenturako hauteskundeak dira alderdi politikoek beren proposamenak eremu batean zein bestean egiteko dauzkaten aukerak. Osasun demokratikoagatik. Izan ere, integrazio-ereduaren iraupena dago jokoan, eta eredu horren alde egin dugu, esparru batean zein bestean, eta eredu horren garapen koherentea sistema demokratikoaren osasun onaren eta Euskadiko, Espainiako eta Europako gizartearen ongizatearen mende dago.

